

УДК 37.013

Г. В. Онкович

*професор кафедри гуманітарних дисциплін і мовної підготовки
Київського медичного університету,
доктор педагогічних наук, професор (Україна)*

А. Д. Онкович

*доцент кафедри зв'язків із громадськістю і журналістики
Київського національного університету культури і мистецтв,
кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)*

НОВЕ В МЕДІАОСВІТІ: БЛОГОДИДАКТИКА ТА ЇЇ СКЛАДНИКИ

У публікації автори аналізують проблему використання соціальної мережі у розвитку і саморозвитку професійної компетентності педагога. Показано це на прикладі педагогічної блогодидактики, що нині переживає свій розквіт, уособлюють вітчизняний медіаосвітній фактаж і розробляють нові інструментальні технології щодо використання соціальної мережі в освітньому процесі.

НОВОЕ В МЕДИАОБРАЗОВАНИИ: БЛОГОДИДАКТИКА И ЕЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ

В статье авторы анализируют проблему использования социальных сетей в развитии и саморазвития профессиональной компетентности педагога. Продемонстрировано это на примере педагогической блогодидактики, переживающей ныне свой расцвет, олицетворяющей отечественный медиаобразовательный фактаж и представляющий новые инструментальные технологии по использованию социальной сети в образовательном процессе.

NEW IN MEDIA EDUCATION: BLOG DIDACTICS AND IT'S COMPONENTS

In the article, the authors analyze the problem of using social networks in the development and self-development of a teacher's professional competence. This is demonstrated by the example of a pedagogical blogodidaktika, which is now flourishing and embodies the national media education facts. It develops new tools and technologies for using the social network in the educational process.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Свого часу ми вже звертали увагу на потенційні можливості професійно-орієнтованої медіаосвіти у вищій школі, яка сприяє формуванню медіа- та інформаційної грамотності майбутніх фахівців [1; 2; 3; 4], розкривали зміст термінів «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «медіаінформаційна грамотність» та «медіакомпетентність фахівця», поданих як у до-

слідженнях зарубіжних науковців, так і в працях українських дослідників [5; 6; 7; 8], обґрунтовували необхідність розуміння «парасолькового» поняття «медіа-інформаційна грамотність» як одного із базових у сучасному суспільстві знань [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми засвідчує прискорений темп упровадження медіаосвітніх технологій у навчальному процесі вищої школи. Досить назвати дисертаційні роботи Р. Бужикова, Ю. Горун, І. Гуріненко, Н. Духаніної, О. Каліцевої, Н. Лашук, І. Сахневич, О. Янишин та ін., щоб пересвідчитися в можливостях медіаосвітнього підходу в осучасненні навчального процесу. Технології медіаосвіти сьогодні передбачають залучення до навчального процесу як «традиційних» засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засоби новітніх інформаційних технологій, а саме — програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації [9, с. 337]. Власне, явища ці були присутні в житті соціуму від початку виникнення засобів масової інформації, однак зовсім недавно з'явилися у вжитку нові поняття, які увібрало в себе «медіа», й почали активно використовуватися у різних галузях суспільного життя. Зокрема, досить згадати напрацювання лінгводидактів 1990-х років у галузі методики викладання мови, яка вивчалася як іноземна, в котрих ішлося про формування інформаційних інтересів цього контингенту засобами журналістики (Г. Онкович), про використання телепрограми „Час” у розвитку мовлення (І. Єршова-Бабенко), про роль кінофільмів і діафільмів у навчально-виховному процесі тощо. Сьогодні поняття «медіадидактика» стало «парасольковим» для цих та інших понять. В свою чергу, одне з них — поняття «Інтернет-дидактика» — теж стало «парасольковим» для новітніх термінів, котрі виникли саме завдяки появі інтернету. Серед них — вікідидактика, блогот(сайто) дидактика (педагогічна, наукова) та ін., тож сьогодні можемо стверджувати, що існують такі складові медіадидактики, як теледидактика, кінодидактика, мультимедіадидактика (в т. ч. — інтернет-дидактика) тощо — залежно від специфіки того чи іншого засобу масової інформації.

Постановка завдань дослідження. Можливості медіаосвітніх технологій спонукають до їхньої активної пропаганди і поширення в середовищі навчальних закладів різних профілів підготовки. На часі активізувати напрацювання з медіадидактики вищої школи [10]. Оскільки дидактика — частина педагогіки (...), що обґрунтовує і розкриває зміст освіти, методи і організаційні форми навчання, то медіадидактика, на нашу думку, це – сукупність упорядкованих

знань про принципи, зміст, методи, засоби і форми організації навчально-виховного процесу з використанням масовокомунікаційних матеріалів при викладанні медіапедагогіки чи інших дисциплін, що забезпечують розв'язання навчально-виховних завдань за участю ЗМІ. Принагідно зазначимо, що німецькі вчені, наприклад, виокремили її як «Hochschuldidaktik» [11]. Медіадидактика об'єднує різні медіатехнології відповідно до стратегічних цілей. Технології ці спираються на відповідні медіаджерела, опрацьовують різні медіапродукти відповідно до завдань освітнього процесу. Причому, саме медіаосвітні технології, котрі інтенсивно розвиваються останнім часом, посідають провідне місце і в самоосвіті особистості.

Метою нашої статті є прагнення привернути увагу спільноти до освітніх можливостей блогів, котрі ми наразі розглядаємо не з позицій медіагалузі, а з педагогічних потреб, відтак говоримо про блогодидактику як один із складників медіадидактики.

Поняття «блогосфэра» (від англ. *blogosphere*) — термін, що означає сукупність всіх блогів як спільноту або ж соціальну мережу. Десятки мільйонів блогів, що існують в світі, зазвичай тісно пов'язані між собою, блогери читають і коментують один одного, посилаються один на одного. Це поняття (позначимо його як «журналістське») робить наголос на одну з основних відмінностей блогів від звичайних веб-сторінок та інтернет-форумів: пов'язані між собою блоги можуть становити собою динамічну всесвітню інформаційну оболонку. Вікіпедія подає класифікацію блогів за такими різновидами (<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%B3>):

За автором (авторами): особистий (авторський, персональний) блог — ведеться однією особою (як правило — його власником); «Примарний» блог — ведеться від імені чужої особи невизначеною персоною; Колективний або соціальний блог — ведеться групою осіб за правилами, які визначає власник; Корпоративний блог — ведеться усіма співробітниками однієї організації;

За наявністю мультимедіа: Текстовий блог — блог, основним змістом якого є тексти; Фотоблог — блог, основним змістом якого є фотографії; Музичний блог — блог, основним змістом якого є музичні файли; подкаст і блогкастинг — блог, основний зміст якого надиктовується та викладається у вигляді аудіофайлів, наприклад, MP3-файлів; відеоблог — блог, основним змістом якого є відеофайли.

За особливостями змісту: Контентний блог — блог, який публікує первісний авторський текст; Мікроблог — блог, дописами в якому є короткі щоденні новини з власного життя користувачів (див. МікроБлогінг); Мониторинговий блог — блог, основним змістом якого є відкоментовані посилання на

інші сайти чи блоги; Цитатний блог — блог, основним змістом якого є цитати з інших блогів; Сплог — спам-блог;

За технічною основою: блог stand-alone — блог на окремому хостингу та рушії (cms); блог на блог-платформі — блог, який ведеться на потужностях блог-служб (livejournal, liveinternet та ін.); моблог — мобільний блог, який наповнюється з мобільних чи портативних пристроїв.

Як показують наші спостереження, в соціальній мережі присутні блоги, які не підпадають під зазначені ознаки. Ми розглянемо ті, котрі позначаємо як «педагогічні» й «науково-педагогічні» і які щонайперше переслідують освітню мету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Медіаосвітній напрямок педагогіки сформувався у другій половині ХХ ст., коли постала проблема готувати тих, хто навчається, до життя в інформаційному суспільстві, формувати у них уміння користуватися інформацією в будь-якому вигляді, здійснювати комунікації, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів інформації, особливо — засобів масової комунікації [9]. Нині медіапедагогіка набула широкого розмаху. Зокрема, в Німеччині існують науково-дослідні інститути, котрі виконують наукові дослідження у цій галузі. У медіапедагогіці німецькі фахівці, наприклад, виділяють два взаємозв'язані між собою напрямки: 1) суспільно-критична медійна педагогіка, яка має на меті зміну суспільства через такі її засоби, як здатність ідеологічної критики; здатність впливу на медіасистему; здатність використання альтернативних медій; 2) політично-мотивована медійна педагогіка, яка ставить собі за мету боротьбу проти маніпуляцій за допомогою медій [12, с. 278]. Визначальною метою медійного виховання є підготовка молоді до критичного сприймання медіа, медійна дидактика стосується функціонування мас-медіа у процесі навчання. Дехто під медіаосвітою розуміє масову журналістську освіту (тобто набуття знань журналістського фаху не журналістами — така собі «журналістика для мас»).

Наша мета наразі — привернути увагу освітянського загалу до можливостей розвитку медіакомпетентості фахівців через використання у навчальному процесі й самоосвіті «педагогічних» авторських сторінок із соціальних мереж, а саме — до блогів, сторінок у соціальних мережах тощо, зміст і наповнення яких ми визначаємо поняттям «педагогічна блогодидактика», «наукова блогодидактика», «науково-педагогічна блогодидатика». Авторами їх є освітяни-практики, що особливо цінно.

Блоги педагогів-практиків — професійно-орієнтовані. Це — оригінальний шлях ознайомлення учнів, студентів і колег із власними новаторськими напрацюваннями, методами наукового пізнання, важливий засіб формування

дослідницьких і пізнавальних компетентностей, розвитку компетентностей особистісних. Завдяки таким «предметним» блогам, сайтам, сторінкам в інтернет-мережі формується і самоосвітня компетентність (здатність спонукати й організувати себе до самоосвіти); розвивається соціальна компетентність (реально-віртуальна співпраця з колегами, іншими благодидактами, зокрема, розуміння своєї ролі в освітньо-виховному процесі держави). Перед у творенні подібних сторінок в Україні вели шкільні вчителі, котрі сповна оцінили переваги благодидактики у спілкуванні з учнями, у поширенні предметних знань, в обміні досвідом з колегами тощо.

Один із перших благодидактів — українознавець із Запоріжжя Ганна Черкаська, визнана свого часу одним із кращих українських блогерів. Про себе вона пише так: «Пенсіонер із діагнозом: “Учитель”. Сповідую п'ять “К”: книжки, квіти, коти, кава, комп». Її блог «Українська історія» (<http://uahistory.com/>) має розділи «Мовні забавки», «Історичні події», «Сучасність», «Видатні люди», «Форуми», які постійно поповнюються і давно стали джерелом актуальної інформації для філолога, історика, українознавця. Щодня упродовж кількох років оновлюється наповнення сторінок блогу актуальним матеріалом, котрий вчителі використовують в освітньому процесі, а інші споживачі блогу – для самоосвіти.

Серед педагогів-новаторів — ще одна запоріжчанка, Галина Корицька, автор власно створених науково-методичних електронних ресурсів: «Камертон філолога» (<http://korucja50.blogspot.com>), «Камертон філолога: відлуння»; «Обрії науковця-філолога» (<http://korucja.wix.com/korucjalabzp>); «Світоч України» (<http://ukrikt.wix.com/shevchenko-svitoch>). Вона розробила науковий, навчально-методичний ресурс «Хмарний кабінет Галини Корицької» (<http://s-edu.org.ua/korucjazp>), де забезпечує навчання вчителів української мови та літератури із проблеми електронної лінгводидактики, проектування українськомовного електронного освітнього середовища.

Г. Р. Корицька — педагог, науковець, автор науково-методичних електронних ресурсів. Відома як фахівець у галузі педагогіки, методики викладання української мови та літератури, розвитку професійної майстерності вчителів-словесників. Має досвід викладача в системі післядипломної педагогічної освіти. «Камертон філолога», як й інші ресурси Г. Р. Корицької для освітян, — «чудовий інструмент для настроювання струн глибоких учительських і чистих дитячих душ та сердець».

Ольга Криворотенко, учитель української мови та літератури КЗ «Ганнівський НВК «СЗШ-ДНЗ» Верхньодніпровського району Дніпропетровської області гостей свого блогу «Дивосвіт» відвідувачів своєї сторінки зустрічає та-

кими словами: «Переконана, що сюди завітали справжні педагоги, ті, про яких можна сказати: «Він — учитель за покликанням; його не можна уявити собі ніким іншим як учителем. Викладання стало його життям, його поживою; воно нероздільно зв'язане з ним. І не дивно, що вчительська справа стає у нього вільним мистецтвом, і він на всіх своїх учнів накладає печать свого духу! Як він знаходить своє щастя в навчанні, так можна вважати щасливими тих, хто в нього вчиться» (А. Дістерверг)» (<https://krivorotenko.blogspot.com/>). На головній сторінці представлено змістове наповнення її блогу: Нормативно-правове забезпечення, Наука — практиці, Українська мова, Українська література, Література рідного краю, Факультативи, курси за вибором, Творча відеомайстерня, Філологічна студія «Дивосвіт», Публікації, Презентації, Цікаве з інтернету, Позакласна робота з предмету, Сайти, блоги для філологів, Кабінет української мови та літератури, Наша мета наразі — привернути увагу освітянського загалу до можливостей розвитку медіакомпетентості фахівців через використання у навчальному процесі й самоосвіті «педагогічних» авторських сторінок із соціальних мереж, а саме — до блогів, сторінок у соціальних мережах тощо, зміст і наповнення яких ми визначаємо поняттям «педагогічна блогодидактика», «наукова блогодидактика», «науково-педагогічна блогодидактика». Авторами їх є освітяни-практики, що особливо цінно.

Кілька напрочуд гарних сторінок має і вчителька української мови та літератури СЗШ І-ІІІ ст. № 4 м. Гайсин Вінницької області Наталія Немировська. Вона, до речі, першою підхопила наше поняття «блогодидактика» (<https://natalianemirovska.blogspot.com>) й представила його на науковій конференції «Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання» у Вінниці в доповіді «Використання блогодидактики в контексті вивчення життєтворчості Михайла Стельмаха». Наразі на її блозі присутня сторінка «Використання блогодидактики на уроках української літератури».

Цікаві сторінки в мережі мають й інші вчителі української мови та літератури — Білан Оксана Григорівна з Лубенської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 6, Заболотнюк Марія Григорівна з Багринівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Чернівецької області, вчитель основ здоров'я і трудового навчання Запорізької гімназії № 11 Топчій Ірина Вікторівна та ін.

Блоги педагогів-практиків — професійно-орієнтовані. Це — оригінальний шлях ознайомлення учнів, студентів і колег із власними новаторськими напрацюваннями, методами наукового пізнання, важливий засіб формування дослідницьких і пізнавальних компетентностей, розвитку компетентностей особистісних. Завдяки таким «предметним» блогам, сайтам, сторінкам в інтернет-мережі формується і самоосвітня компетентність (здатність спонукати й ор-

ганізувати себе до самоосвіти); розвивається соціальна компетентність (реально-віртуальна співпраця з колегами, іншими блогодидактами, зокрема, розуміння своєї ролі в освітньо-виховному процесі держави). Перед у творенні подібних сторінок в Україні вели шкільні вчителі, котрі сповна оцінили переваги блогодидактики у спілкуванні з учнями, у поширенні предметних знань, в обміні досвідом з колегами тощо.

Як засвідчив наш аналіз учительських блогів і сторінок у соціальній мережі, більшість педагогів зрозуміли і правильно оцінили можливості сучасних медіаосвітніх технологій, успішно розробляють і послуговуються ними, ширять передовий педагогічний досвід — і не тільки власний, а й креативних колег. Майже у всіх представлені напрацювання теледидакта Олександра Авраменка. У вчительських блогах — розробки занять, методичні скарбнички, кращий досвід колег-однодумців. Педагогічна палітра цих матеріалів унікальна, постійно оновлюється, збагачується. Педагоги наче перебувають у віртуальному змаганні — я зробила це так, а ти? У мене це вийшло добре, а в тебе? Я вигадала і спробувала, спробуй і ти. Я знайшла в мережі таке, мені сподобалось — ділюсь...

Нещодавно в українському інтернет-просторі з'явилася чи не перша «педагогічна сторінка» групи «технарів» — Освіта за спеціальністю «Нафтогазова інженерія та технології» (https://www.facebook.com/groups/145315129579851/?hc_location=group). Це дало нам підстави вести мову про науково-педагогічну блогодидактику, адже модерують її знані науковці в галузі нафтогазової галузі. Серед авторів — викладачі вишів, науковці-практики, інші компетентні особистості. В пості-презентації сторінки наголошується: «Філософія цієї групи спрямована на популяризацію нафтогазової освіти в Україні», що успішно здійснюють дописувачі сторінки. Наразі сторінка — водночас приклад: однієї з медіаосвітніх технологій, медіадидактики вищої школи, предметної медіаосвіти.

Створення групи «Освіта за спеціальністю “Нафтогазова інженерія та технології”» — це застосування новітніх технологій медіадидактики – мультимедіадидактики, Інтернет-дидактики, прикладами яких є також майданчики на Фейсбукці. На цих сторінках подаються: повні тексти навчальних книг — підручників, посібників, курсів лекцій і практикумів, тексти довідників, словників, галузевих енциклопедій, а також монографій і значимих наукових статей. Тут же представлено трейлери навчальних фільмів і самі фільми, анімаційні ролики, які розкривають конструкцію, принцип функціонування пристроїв, показують протікання технологічних і природних процесів. При цьому широко застосовується темпоральні ефекти — уповільнена та прискорена кінозйомка, мульти-

плікація у поєднанні з фаховими програмами, що використовуються для моделювання природних і технічних об'єктів: SolidWorks, STATGRAPHICS Plus for Windows, програмне забезпечення: Smedvig Technologies, Roxar Software Solutions, Western Atlas, Landmark Graphics, Paradigm Geophysical, CogniSeis, CGG Petrosystems, PGS Tigress, Seismic Microtechnology, GeoMatic, Quick look, Tigress, Western Atlas, DV-Geo. Колеги-«технарі» у такий спосіб приєдналися до розвитку професійно-орієнтованої медіаосвіти і сприяють розвиткові професійно-орієнтованої медіадидактики.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Безперечним є той факт, що медійна педагогіка, медіаосвіта, медіадидактика розвинулися у багатьох країнах світу, педагогічні напрацювання яких для нас часто стають інноваційним орієнтиром. А за деякими позиціями Україна, як свідчить аналіз національного досвіду, веде перед. Її можливості професійно-орієнтованого збагачення необхідними для розвитку і саморозвитку особистості практично безмежні, що й засвідчують наведені приклади з педагогічної та науково-педагогічної блогодидатики.

Список основних джерел

1. Онкович, Г. Засоби масової інформації у навчанні мови (українознавчий аспект) / Г. Онкович // Дивослово : Укр. мова й літ. в навч. закл. – 1997. – № 5/6. – С. 19–24. [Вернутися к статье](#)
2. Онкович, Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі [Електронний ресурс] / Г. Онкович // Вища освіта України. – 2014. – № 2. – С. 80–87. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2014_2_14. – Дата доступу: 02.03.2018. [Вернутися к статье](#)
3. Онкович, Г. В. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі / Г. В. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 2–4. [Вернутися к статье](#)
4. Онкович, Г. Вікідидактика та її технології в системі відкритої освіти / Г. Онкович // Донец. вісн. наук. товариства ім. Шевченка. – Донецьк : Маріуполь : Покровськ, 2018. – С. 200–237. [Вернутися к статье](#)
5. Горун, Ю. Н. К определению понятий «медиаобразование», «медиакомпетентность», «медиаграмотность» [Электронный ресурс] / Ю. Н. Горун // Медиафера и медиаобразование: специфика взаимодействия в современном социокультурном пространстве : сб. ст. – Могилев : Могилев. институт МВД, 2015. – С. 103–113. [Вернутися к статье](#)
6. Лашук, Н. М. Медіакомпетентність. Технології та стратегії : навч. посіб. для студ. спец. 075 – Маркетинг / Н. М. Лашук. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – 118 с. [Вернутися к статье](#)
7. Онкович, А. В. Медиа- и информационная грамотность как зонтичное понятие обучающей среды / А. В. Онкович, А. Д. Онкович // Профессионализм педагога: сущность, содержание, перспективы развития. – М. : МАНПО ; Ярославль : Ремдер, 2014. – С. 328–332. [Вернутися к статье](#)

8. Федоров, А. Медіаобразование в современной России: основные модели / А. Федоров, И. Чельшева // Высшее образование в России. – 2004. – № 8. – С. 34–39. [Вернуться к статье](#)

9. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. [Вернуться к статье](#)

10. Медіадидактика вищої школи: програми спецкурсів / за наук. ред. Г. В. Онкович. – К. : Логос, 2013. – 195 с. [Вернуться к статье](#)

11. Huber, L. Hochschuldidaktik als Theorie der Bildung und Ausbildung. In: Dieter Lenzen (Hrsg.): Enzyklopädie Erziehungswissenschaft. Ausbildung und Sozialisation in der Hochschule. Band 10. Klett, Stuttgart : Dresden, 1995. – S. 114–138. [Вернуться к статье](#)

12. Робак, В. До питання про розвиток медіапедагогіки у Німеччині / В. Робак // Другий український педагогічний конгрес : зб. матеріалів конгресу. – Львів : ТзОВ Камула, 2006. – С. 275–286. [Вернуться к статье](#)